



JUSTITSMINISTERIET

Dato: 27. februar 2018
Kontor: Procesretskontoret
Sagsbeh: Michael de Thurah
Sagsnr.: 2017-4000-0041
Dok.: 620987

KOMMENTERET HØRINGSOVERSIGT

over

**hørings svar vedrørende forslag til lov om ændring af retsplejeloven
(Vidneudelukkelse for patentrådgivere, obligatorisk digital selvbetjening ved ansøgning om fri proces m.v.)**

1. Hørte myndigheder og organisationer

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 15. december 2017 til den 12. januar 2018 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer mv.:

Østre Landsret, Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, Tinglysningssretten, samtlige byretter, ADIPA, Advokatrådet, Copenhagen Business School (CBS), Danmarks Tekniske Universitet, Dansk Erhverv, Dansk Forening for Industriens Patent- og Varemærkespecialister (DIP), Dansk Forening til Bekæmpelse af Produktpirateri, Dansk Industri, Dansk Journalistforbund, Dansk Opfinderforening, Danske Ældreråd, Danske Advokater, Danske Handicaporganisationer, Danske Regioner, Danske Seniorer, Den Danske Dommerforening, Det Centrale Handicapråd, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolenes Tjenestemandforening, Domstolsstyrelsen, Djøf, Forbrugerrådet Tænk, Foreningen af Offentlige Anklagere, Foreningen af Statsadvokater, Foreningen Industriel Retsbeskyttelse, HK-Landsklubben Danmarks Domstole, Ingeniørforeningen i Danmark (IDA), Institut for Menneskerettigheder, Justitia, KL, Københavns Retshjælp, Københavns Universitet, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Landsorganisationen i Danmark (LO), Liberale Erhvervs Råd, Lægemedelindustriforeningen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

(LIF), Opfinderforeningen.dk, Politidirektørforeningen, Procesbevillingsnævnet, Retspolitisk Forening, Rigsadvokaten, Rigspolitiet, Rådet for Etniske Minoriteter, SMVDanmark, Syddansk Universitet, Teknologisk Institut, Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UVBA), Ældre Sagen, Aalborg Universitet, Aarhus Retshjælp og Aarhus Universitet.

Justitsministeriets har modtaget høringssvar fra følgende:

Østre Landsret, Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, byretterne, ADIPA, Advokatrådet, Danmarks Tekniske Universitet, Dansk Forening for Industriens Patent- og Varemærkespecialister (DIP), Dansk Industri, Danske Advokater, Den Danske Dommerforening, Domstolsstyrelsen, Foreningen af Offentlige Anklagere, Foreningen Industriel Retsbeskyttelse, Forbrugerrådet Tænk, Institut for Menneskerettigheder, KL, Lægemedelindustriforeningen (LIF), Procesbevillingsnævnet, Rigsadvokaten, Rådet for Etniske Minoriteter, Ældresagen og Aarhus Retshjælp.

Nedenfor er gengivet de væsentligste punkter i de modtagne høringssvar.

Justitsministeriets kommentarer til høringssvarene er anført med *kursiv*.

2. Høringssvarene

2.1. Generelt

Østre Landsret, Vestre Landsret, byretterne, Den Danske Dommerforening, Domstolsstyrelsen, Foreningen af Offentlige Anklagere, Institut for Menneskerettigheder, KL, Procesbevillingsnævnet, Rigsadvokaten, Rådet for Etniske Minoriteter og Aarhus Retshjælp har ikke bemærkninger til lovudkastet.

2.2. Vidneudelukkelse for patentrådgivere

Sø- og Handelsretten kan tilslutte sig de foreslåede regler, hvorefter patentrådgivere med den i lovforslaget anførte afgrænsning omfattes af retsplejelovens § 170, stk. 1.

ADIPA, Danmarks Tekniske Universitet, Dansk Industri, Dansk Forening for Industriens Patent- og Varemærkespecialister (DIP) og Lægemedelindustriforeningen (LIF) hilser lovinitiativet velkommen, idet ind-

førelse af regler om vidneudelukkelse for patentrådgivere længe har været et ønske blandt danske virksomheder og deres patentrådgivere.

ADIPA foreslår, at de patentrådgivere, som med lovforslaget bliver omfattet af vidneudelukkelsesreglerne, alene skal kunne pålægges at afgive vidneforklaring i medfør af retsplejelovens § 170, stk. 2, 1. pkt., i samme omfang som de øvrige persongrupper, der er omfattet af bestemmelsen, og at bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5, derfor bør justeres i overensstemmelse hermed.

ADIPA, Dansk Industri, Foreningen Industriel Retsbeskyttelse og Lægemiddelindustriforeningen (LIF) foreslår, at retsplejelovens § 170, stk. 2, 2. pkt., som indeholder en regel om absolut vidneudelukkelse, når det drejer sig om, hvad en advokat har erfaret i en retssag, som har været betroet ham til udførelse, eller hvori hans råd har været søgt, udvides til også at omfatte patentrådgivere. Organisationerne finder således, at patentrådgivere, som er omfattet af de foreslåede regler om vidneudelukkelse – i lighed med, hvad der gælder for advokater – ikke skal kunne pålægges at vidne om det, de har erfaret som led i rådgivningen af en klient i anledning af en konkret retssag. Der peges i den forbindelse på, at virksomheder ofte vil rådføre sig med både advokater og patentrådgivere i forbindelse med patentretssager. Alternativt foreslås det, at det i lovbemærkningerne anføres, at retten aldrig i disse situationer i medfør af retsplejelovens § 170, stk. 2, 1. pkt., vil kunne pålægge en patentrådgiver at afgive vidneforklaring om rådgivning eller oplysninger i øvrigt af forretningssensitiv karakter.

Advokatrådet og Danske Advokater bemærker, at uanset at lovforslaget har fokus på at afhjælpe en usikkerhed omkring fortrolighedsforholdet mellem en virksomhed og dennes patentrådgiver i forhold til *common law*-lande, vil de foreslåede regelændringer først og fremmest få betydning i rene danske sager. Den beskyttelse af dette fortrolighedsforhold, som ønskes gennemført med lovforslaget, bør derfor fremgå klart af retsplejeloven. Advokatrådet og Danske Advokater foreslår derfor, at der også foretages en ændring af reglerne om bevissikring i sager om krænkelse af immaterialrettigheder, jf. retsplejelovens § 653, idet denne bestemmelse efter sin ordlyd ikke udelukker, at der under bevissikring hos en virksomhed beslaglægges dokumenter, der er udvekslet mellem virksomheden og personer, der er vidneudelukket. Det foreslås derfor, at bestemmelsen i § 653, stk. 5, ændres, så det klart fremgår, at bestemmelsen også undtager dokumenter, som har relation til en person, der er omfattet af vidneudelukkelsesreglerne. Tilsvarende foreslås en ændring af retsplejelovens § 306, stk. 4, som vedrører,

hvem der er undtaget fra reglerne om oplysningspligt i sager om krænkelse af immaterialrettigheder.

Danmarks Tekniske Universitet og Dansk Forening for Industriens Patent- og Varemærkespecialister (DIP) bemærker, at man finder det beklageligt, at det kun er EPA'ere og ikke alle patentrådgivere, der er omfattet af de foreslåede regler om vidneudelukkelse. EPA'ere er specialiseret i regler gældende for Den Europæiske Patentmyndighed, men er ikke nødvendigvis bedre kvalificeret end andre patentrådgivere i relation til rådgivning om patentspørgsmål i forhold til USA. De to organisationer foreslår derudover, at der indføres regler om fortrolighed for kompleks patentrådgivning, da dette vil sikre danske virksomheder mod, at den modtagne rådgivning skal fremlægges under en amerikansk retssag.

Forbrugerrådet Tænk finder det retssikkerhedsmæssigt betænkeligt at sidestille patentrådgivere med præster, læger, advokater og retsmæglere, idet enhver kan kalde sig patentrådgiver. Anerkendes først patentrådgivere som nogen, der bør være vidneudelukket, er der risiko for, at der åbnes op for en glidebane. Forbrugerrådet finder endvidere, at lovforslaget ikke indeholder en begrundelse for, hvilke principielle betænkeligheder som forslaget kan give anledning til, eller hvorfor den eksisterende beskyttelse efter retsplejelovens § 170, stk. 3, ikke er tilstrækkelig.

Foreningen Industriel Retsbeskyttelse anfører, at hvis de foreslåede regler om vidneudelukkelse skal virke efter hensigten, bør også gengivelse af advokaters og patentrådgiveres råd være omfattet af fortrolighed. Bestemmelser herom kendes fra reglerne om beslaglæggelse i straffesager, jf. retsplejelovens § 802, stk. 4. Efter denne bestemmelse kan skriftlige meddelelser eller lignende, som hidrører fra en person, der efter reglerne i retsplejelovens § 170 er udelukket fra at afgive forklaring som vidne i sagen, ikke beslaglægges hos en mistænkt. Det fremgår ikke af ordlyden af reglerne om edition i civile sager, jf. retsplejelovens §§ 298 og 299, at der gælder en tilsvarende begrænsning i forhold til edition. Foreningen Industriel Retsbeskyttelse finder imidlertid, at en sådan begrænsning er nødvendig, hvis hensigten med de foreslåede regler skal opnås. Foreningen finder derfor, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis det i lovforslaget bliver præciseret, at adgangen til edition i civile sager, jf. retsplejelovens §§ 298 og 299, ikke omfatter skriftlige meddelelser eller lignende, som hidrører fra en person, der efter reglerne i retsplejelovens § 170 er udelukket fra at afgive forklaring som vidne i sagen.

Justitsministeriet kan tilslutte sig ADIPA's forslag om, at de patentrådgivere (European Patent Attornys), som foreslås omfattet af vidneudelukkelsesreglen i retsplejelovens § 170, stk. 1, bør være ligestillet med de øvrige persongrupper omfattet af bestemmelsen i forhold til, hvornår retten kan pålægge vedkommende at afgive vidneforklaring i medfør af retsplejelovens § 170, stk. 2, 1. pkt. Det indebærer, at retten kun kan pålægge en EPA at afgive vidneforklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige til, at forklaring afkræves. Såfremt en part i en retssag ønsker at afhøre modpartens EPA, vil dette således kun kunne ske, hvis de anførte betingelser er opfyldt, eller hvis modparten meddeler samtykke hertil. Bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 5, er derfor justeret i overensstemmelse hermed.

Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig forslaget fra ADIPA m.fl. om, at vidneudelukkelsen – i lighed med, hvad der i dag gælder for advokater, jf. retsplejelovens § 170, stk. 2, 2. pkt. – bør være absolut, når det drejer sig om viden, som EPA'en har erhvervet som led i sin rådgivning af en klient i forbindelse med en konkret retssag. Justitsministeriet finder således, at hensynet bag bestemmelsen i § 170, stk. 2, 2. pkt. – at sikre en parts mulighed for i fortrolighed at kunne rådføre sig med en advokat i forbindelse med en retssag – gør sig tilsvarende gældende i de situationer, hvor en EPA bistår en klient i anledning af en retssag. Der er derfor nu medtaget en sådan regel i lovforslaget, jf. lovforslagets § 1, nr. 6.

Vedrørende det af Advokatrådet, Danske Advokater og Foreningen Industriel Retsbeskyttelse anførte om behovet for ændring eller præcisering af reglerne om edition i civile sager, jf. retsplejelovens §§ 298 og 299, og reglerne om oplysningspligt og bevissikring i sager om krænkelse af immaterialrettigheder mv., jf. henholdsvis retsplejelovens § 306 og § 653, bemærkes, at det er Justitsministeriets vurdering, at domstolene allerede i dag ved anvendelse af reglerne om edition og bevissikring tager højde for, om der er tale om materiale, der hidrører fra personer, som er vidneudelukket, også selv om rekvisitus ikke selv er omfattet af vidneudelukkelsesreglerne. Der henvises til punkt 2.1.2.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Hertil kommer, at en ændring af reglerne om edition og bevissikring som foreslået vil kræve, at der foretages en nærmere regulering i forhold til meddelelser mv. fra alle persongrupper omfattet af vidneudelukkelsesreglen og ikke kun fra patentrådgivere, idet man ellers ville kunne slutte modsætningsvis. En sådan regulering har der hidtil ikke været fundet behov for og vil i givet fald

kræve nærmere overvejelser i forhold til hver enkelt af de persongrupper, der i dag er omfattet af retsplejelovens § 170.

Særligt vedrørende reglerne om oplysningspligt i retsplejelovens § 306 bemærkes, at denne pligt alene vedrører den type oplysninger, som er anført i bestemmelsens stk. 2 (navn og adresse på producenter m.fl. og oplysninger om mængde og pris for varer eller tjenesteydelser) og ikke oplysninger vedrørende patentrådgivning. Lovforslaget indeholder derfor ikke forslag til ændringer af disse regler.

For så vidt angår høringssvarene fra Danmarks Tekniske Universitet og DIP, som begge peger på, at vidneudelukkelsen bør omfatte alle patentrådgivere, bemærker Justitsministeriet, at vidneudelukkelsesreglerne er en undtagelse fra den generelle vidnepligt, som er fastsat i retsplejeloven. Det er derfor af afgørende betydning for, at reglerne om vidnepligt og vidneudelukkelse kan fungere efter hensigten, at der er en klar afgrænsning af de personer, som er omfattet af vidneudelukkelsen. Betegnelsen "patentrådgiver" er ikke en beskyttet titel, men kan i princippet benyttes af enhver. Justitsministeriet har derfor fundet det nødvendigt at anvende en anden afgrænsning, nemlig de såkaldte EPA (European Patent Attorneys). Der henvises i den forbindelse til punkt 2.1.3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. De anførte afgrænsningsvanskeligheder i forhold til patentrådgivere vil efter Justitsministeriets vurdering endvidere gøre sig tilsvarende gældende i relation til at indføre generelle regler om fortrolighed i relation til patentrådgivning som foreslået.

Vedrørende det af Forbrugerrådet Tænk anførte om retsplejelovens § 170, stk. 3, er det Justitsministeriets vurdering, at denne regel, som fastsætter, at retten kan bestemme, at forklaring ikke skal gives om forhold, med hensyn til hvilke vidnet i medfør af lovgivningen har tavshedspligt, og hvis hemmeligholdelse har væsentlig betydning, ikke er tilstrækkelig til at sikre, at danske virksomheder og deres patentrådgivere ikke risikerer at blive ramt af reglerne om "discovery" i forbindelse med en patentretssag i f.eks. USA. Der henvises i den forbindelse til punkt 2.1.3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

2.3. Obligatorisk digital selvbetjening ved ansøgning om fri proces

Advokatrådet anfører, at et obligatorisk krav om brug af digital selvbetjening kan virke som en barriere i forhold til samfundets svageste og peger i den sammenhæng på det forhold, at der lægges op til, at ansøgningen ikke

skal kunne indsendes, hvis der mangler oplysninger eller dokumenter. Advokatrådet foreslår i den forbindelse, at problemet med, at en ansøgning mangler oplysninger om ansøgerens økonomiske forhold i form af årsopgørelse, i stedet vil kunne løses ved at give Civilstyrelsen adgang til at indhente oplysningerne direkte fra SKAT. Advokatrådet peger endvidere på, at der i visse sager vil være et behov for hurtigt at kunne indsende en ansøgning, da der eksempelvis i familiesager kan være kort tid mellem byrettens afgørelse og behandlingen af ankesagen. Hvis det i sådanne situationer ikke er muligt at indsende en ansøgning om fri proces pga. manglende dokumenter, vil det kunne betyde, at en ellers dækningsberettiget person vil blive meddelt afslag.

Forbrugerrådet Tænk kan tiltræde, at der gives mulighed for at indføre regler om digital selvbetjening ved ansøgninger om fri proces. Forbrugerrådet lægger imidlertid afgørende vægt på, at reglerne og den digitale løsning udformes på en sådan måde, at de borgere, som ikke magter at kommunikere digitalt, fortsat kan henvende sig til Civilstyrelsen på anden vis, og at Civilstyrelsen har pligt til at hjælpe disse borgere. Fysiske personer, som er fritaget for tilslutning til offentlig digital post, bør således være fritaget fra kravet om digital ansøgning. Forbrugerrådet finder det i den forbindelse ikke tilstrækkeligt med en ikke nærmere beskrevet dispensationsmulighed for Civilstyrelsen.

Ældresagen bemærker, at man finder det positivt, at lovforslaget forudsætter, at der vil blive fastsat regler om, hvornår Civilstyrelsen kan dispensere fra kravet om anvendelse af digital selvbetjening, f.eks. som følge af en persons manglende it-kompetencer.

Når en part ansøger om fri proces, er det – i lighed med det sædvanlige udgangspunkt i ansøgningssager – parten selv, der må tilvejebringe de oplysninger om egne, herunder økonomiske, forhold, som er nødvendige for, at Civilstyrelsen kan behandle ansøgningen. Den foreslåede ordning med indførelse af digital selvbetjening lægger ikke op til at ændre herpå. Hertil kommer, at Civilstyrelsen i øvrigt ikke i dag har adgang til at indhente oplysninger, herunder årsopgørelser, direkte fra SKAT. Det bemærkes samtidig, at årsopgørelsen kun er et af flere dokumenter, der normalt vil skulle medsendes en ansøgning om fri proces. Desuden indgives størstedelen af ansøgningerne om fri proces i dag af en advokat på vegne af klienten, og det må i disse tilfælde forventes at være helt sædvanligt, at advokaten forud herfor får tilvejebragt klientens (og eventuelt en samlevers) årsopgørelse til brug for advokatens vurdering af mulighederne for, at klienten kan opnå fri pro-

ces. Det er derfor Justitsministeriets vurdering på nuværende tidspunkt, at det ikke umiddelbart vil medføre nogen væsentlig lettelse for ansøgerne at indføre en adgang for Civilstyrelsen til selv at kunne indhente årsopgørelser mv. hos SKAT som foreslået af Advokatrådet.

For så vidt angår det af Advokatrådet anførte om muligheden for at indsende ansøgninger, hvor der mangler dokumenter, i de tilfælde, hvor der kun er kort tid mellem en afgørelse i 1. instans og ankesagens behandling, bemærker Justitsministeriet, at selv hvis en digital selvbetjeningsløsning gav mulighed herfor, ville de manglende dokumenter almindeligvis betyde, at Civilstyrelsen – som tilfældet også er i dag – ikke ville kunne påbegynde behandlingen af ansøgningen. Indførelse af digital selvbetjening ændrer således ikke på, at en ansøgning (med de grundlæggende oplysninger) bør indgives så betids, at det vil være muligt for Civilstyrelsen at behandle ansøgningen inden hovedforhandlingen i en ankesag. I tilfælde, hvor ankesagen berammes relativt hurtigt, som eksempelvis familiesager, bør partens advokat normalt ansøge om fri proces i forbindelse med ankens iværksættelse eller ved modtagelsen af meddelelse om, at modparten har anket. Indførelse af digital selvbetjening vil ikke ændre på muligheden herfor.

Vedrørende det af Forbrugerrådet Tænk anførte om muligheden for dispensation fra brugen af en kommende digital selvbetjeningsløsning bemærker Justitsministeriet, at det i lovforslagets bemærkninger er forudsat, at der administrativt vil blive fastsat regler om brugen af den digitale selvbetjening, som svarer til, hvad der kendes fra andre forvaltningsområder. Dette omfatter også regler om mulighed for dispensation. Der henvises til punkt 2.2.2.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Justitsministeriet finder, at det ikke vil være hensigtsmæssigt på forhånd at udarbejde disse regler, før den nærmere udformning af en kommende selvbetjeningsløsning kendes, og det dermed bliver muligt at tage højde for de dispensationsbehov, som selvbetjeningsløsningen måtte give anledning til.

2.4. Saglig kompetence i sager efter ny lov om forretningshemmeligheder

Sø- og Handelsretten kan tilslutte sig, at Sø- og Handelsretten får saglig kompetence i sager mellem erhvervsdrivende, hvor anvendelse af den nye lov om forretningshemmeligheder har væsentlig betydning. Sø- og Handelsretten har i forvejen stor erfaring med behandling af den type sager, som bliver omfattet af den nye lov, og de pågældende sager findes endvidere at være særligt velegnede til behandling med sagkyndige dommere. Det for-

ventes, at den nye lov om forretningshemmeligheder vil medføre en stigning i antallet af civile sager ved retten på mellem 15 og 25 sager årligt, hvilket vil kunne håndteres inden for rettens nuværende ressourcer.

Forbrugerrådet Tænk kan tiltræde forslaget om, at kompetencen til at behandle sager om erhvervshemmeligheder forbliver hos Sø- og Handelsretten i forbindelse med indførelse af en ny lov om forretningshemmeligheder.

3. Lovforslaget

I det fremsatte lovforslag er der navnlig foretaget følgende ændringer i forhold til det udkast, der har været i høring:

1. Det er i bemærkningerne til den foreslåede ændring af retsplejelovens § 170, stk. 2, 1. pkt., jf. lovforslagets § 1, nr. 5, præciseret, at de patentrådgivere, som bliver omfattet af bestemmelsen, alene skal kunne pålægges at afgive vidneforklaring i medfør af retsplejelovens § 170, stk. 2, 1. pkt., i samme omfang som de øvrige persongrupper, der er omfattet af bestemmelsen.

2. Det foreslås, at der tilføjes et nyt 3. pkt. i retsplejelovens § 170, stk. 2, hvor det fastsættes, at en patentrådgiver omfattet af stk. 1, dvs. en EPA, ikke skal kunne pålægges at afgive forklaring om, hvad denne har erfaret i en retssag, hvori dennes råd har været søgt, jf. lovforslagets § 1, nr. 6.

3. Det er i bemærkningerne til den foreslåede ændring af retsplejelovens § 170, stk. 1, jf. lovforslagets § 1, nr. 4, tilføjet, at den foreslåede ændring tillige må antages at medføre en indskrænkning i adgangen til at foretage edition eller bevissikring, hvis der er tale om oplysninger, som har relation til en EPA, selv om rekvisitus ikke selv er omfattet af vidneudelukkelsesreglerne.

Der er herudover foretaget en række redaktionelle ændringer og præciseringer i forhold til det lovudkast, der har været sendt i høring, herunder mindre justeringer af sproglig og lovteknisk karakter.